

Joh. Frid. Liket.
Halsbr. 1750.

Apfhor **A 136**

M. C. v. L

zu OO

von Schaffter

2
24
CHRISTIANI BREITHAVPTI

ELOQ. ET POES. PROF. PVBL. ORD. ET FACVLT. PHILOS.

SENIORIS

PROGRAMMA

DE

PRÆCIPVIS CAVSSIS,
CVR HODIE ELEGANTIORES LITTERAE
CONTEMPTIM HABEANTVR, EARVMQVE
PENITIOR CVLTVRA MVLTI, QVI ERV-
DITIONIS NOMINE CENSERI CV-
PIVNT, SORDEAT;

LECTIONIBVS HIBERNIS

TAM PVBLICIS QVAM PRIVATIS

ANNO MDCCXLVIII.

PRÆMISSVM.

HELMSTADII,
TYPIS PAVLI DIETERICI SCHNORRI
ACAD. TYPOGR.

934
925

CHRISTIANVS BREITHAVPT
—
OMNIBVS
SAPIENTIAE, LVMINIS ET VERITATIS AMANTIBVS

S. D.

9
25

Quamuis elegantiores litteræ, sub quo nomine inprimis STVDIVM ANTIQVITATVM, GRAECAE ET LATINAE LINGVAE intelligo, iis, qui eruditionis nomine censi cupiunt, insigni sint ornamento: mirari tamen subinde soleo, qui fiat, vt pulcherrimæ hæc Musæ tam paucos hodie habeant amafios. Si munus ecclesiasticum, vel ciuile vacat, nunquam limina patronorum a candidatis immunia sunt: si vero officium scholasticum alicui conferendum est, adeo rari sunt eiusmodi docentes, vt sæpe ex longe distitis regionibus, & vltima Siberia euocandi sint. Si in causas huius mali paullo curatius inquirero, eas duplicis generis esse deprehendo. Partim culpa in docentibus, partim in discentibus residet. Inter illas causas, quæ a docentium culpa originem trahunt, primum ac præcipuum extra controuersiam locum obtinet *Neglectus pietatis, & profanus animus illorum, qui hæc studia profitentur.* Habent enim hæc litteræ in se aliquid iucunditatis, quo animus inescatur, & a Deo abstrahitur. Aptus enim verborum nexus, & periodorum suauissimus orbis, verba ad artem composita in secularibus auctoribus magis delicatas eruditorum aures demulcent, quam sacrorum scriptorum simplex, & incomum dicendi genus. Præclare hac de re IACOBVS THOMASIVS (a): *Qui gentilium, inquit, libros frequenter euoluunt, sæpius colorem aliquem profanitatis trahunt, vt res maximi miraculi sit in viro erudito insignis pietas.* Exemplis huius rei, si historiae litterariae scriptores consulimus, proh dolor! abundamus. DE ANGELO POLITIANO LVDOVICVS VIVES refert (b), quod dixerit, *nullum tempus se in omni vita peius consum-*

a) Orat. funebri in honorem Casp. Barthii habita.

b) Lib. II. de vera fide.

suntum aestimare, nisi illud, quod bibliis legendis dedisset, politam enim dicendi elegantiam inconto prophetarum sermone infecisse. Similis in loquendo profanitatis etiam rei aguntur PETRVS BEMBUS, DOMITIVS CALDERINVS, aliique. Quis vero exinde fructus? non alius certe, quam vt eiusmodi ineptis se Deo & hominibus inuisos reddiderint, & cum imaginaria sua sapientia opprobrium christiani nominis euaserint.

Cum neglectu pietatis plerumque etiam coniuncti sunt *incon-
diti atque ridiculi mores.* Litteræ elegantiores etiam *humaniora* dicuntur ab humanitate, quia olim creditum est, quod illi, qui hæc studia excolerent, præ ceteris essent prudentes, humani, & omnibus virtutibus dediti. Verum enim vero, si hodie plerorumque illorum, qui has artes excolunt, mores paullisper examinamus, o! quam longe ab humanitate absunt. Omnes quidem ingenii atque doctrinæ suæ neruos eo intendunt, vt florem studiorum humaniorum promoucant, atque conferuent, ipsi vero in vita communi inelegantes atque inculti, & antiquæ austeritatis homines, huic sæculo minime accommodati. Ne quid nunc de intolerabili & ridiculo fastu dicam, quo multi præditi sunt, qui præ ceteris se in his studiis aliquid egregii præstitisse sibi persuadent. EDMUNDVS CAMPIANVS, e societate Jesu, tanta erat arrogantia, vt, cum animam ageret, & ab amicis rogaretur, vt preces in lingua vernacula funderet, ipse illorum petitis locum non concederet, sed existimaret, se salutem æternam facilius consecuturum, si animam suam sermone latino Deo commendaret (c). Taceo in præsentem IOACHIMI FORTII RINGELBERGII, IULII POMPONII LAETI, & aliorum ridiculos & inconditos mores (d). Iam iudicate ipsi, quicumque hæc legitis, si illi ipsi, qui elegantiores litteras excolunt, tam inficetis & barbaris moribus præditi sunt, quæ existimatio, aut commoda exinde ad studia hæc redundare possint.

Sed incidit iam mihi in mentem adhuc alia causa, quæ non minus elegantioris litteraturæ pretium imminuit, quam hæctenus recensita: *ineptum* scilicet puto *litigandi pruritus de iis porissimum, quæ parum habent utilitatis.* Hinc sæpius fit, vt propter vnam mo-

c) BECMANNVS de iure idiomatis c. III. sect. 3

d) MELCH. ADAMI in vitis philof. pag. 83. it. GER. IOH. VOSSIUS lib. III. de historicis latinis c. 8.

modo interdum literam tantum bellum grammaticale exoritur, ut pane crederes, quod de Ilio expugnando & patriæ salute ageretur. Tum nullum conuiuium, aut maledictum excogitari potest, quod alter alteri non tribuat. Quid nostra ætate inter IOH. CLERICVM & PETR. BYRMANNVM actum sit, & quam turpiter se uterque conuiuiando dederit, nemini nostrum, nisi qui omnium rerum ignarus est, ignotum esse potest. Salse tamen & graphice hoc vitium HUMANISTARVM (liceat barbara voce in defectu melioris vi) perstrinxit celeberrimus Italus TRAI. BOCCALINI, quando sub specie veræ historiæ ita scribit (e): Gestern Nachmittag wurde in der Grammaticorum ihrem Quartier Sturm geläutet / deswegen alle Gelehrten sich in aller Eyl dahin verfügten. Da sie denn gewahr wurden / daß einige Schulsüchse einander so hart in die Haare gerathen waren / daß man sie schwerlich von einander kriegen / und scheiden konte. Die Uhrsache ihres gezänkes war / ob man das Wort: Consumptum mit einem p., oder ohne demselben schreiben solte. Apollo wurde darüber sehr unwillig / dieweil nicht allein die Ursache ihres Schulgezänkes so gar nichts würdig: sondern / weil Paulus Manutius, den man für den Redelsführer hielte / Lambino seinem aduersario mit einem alten römischen Stein / darauff Consumptum mit einem p. geschrieben stund / ins Gesicht geschmissen / ihm sein Angesicht sehr übel zugerichtet / und die Nase ganz geschmettert / und zerknirschet hatte. Ihre Majestät / welche über das faulische und garstige Leben / und über die üble Conduite dieser Pedanten sehr erbittert war / eiferte sich um soviel mehr wegen dieses neuen Excesses / daß sie auch so gleich dem Gerichts Schutzen anbefehlen ließ / noch vor Sonnenschein alle diese Kalmäuser mit einander von Parnasso herunter zu jagen. Doch ließ Sie sich endlich durch vieles Vorkommen des Ciceronis und Quintiliani wieder besänftigen / und Ihnen Gnade wiederfahren. Denn es war ihrer Majestät zu Gemüthe geführet worden / daß solche Pedanten von hohen und wichtigen Sachen nicht disputiren könten / weil sie selbige nicht studiert hätten. Hucusque BOCCALINI.

Non errauero vero, si quoque inter causas, cur hodie studium elegantioris literaturæ multis non ardeat, *difficillimam & absurdissimam methodum illud docendi* referam, quæ in plerisque scholis vitata est. Methodus hæc plerumque in eo consistit, quod iuuenes vtiplurimum difficillimo grammatices studio vexentur. Plerique

rique enim huius generis libri nullius sunt pretii. Nam pleraque grammatices elementa latino idiomate conscripta sunt, & tali quidem stilo, quem nec ipse CICERO, si ab inferis rediret, sine interprete intelligeret. Quid vero absurdius, quam linguam latinam addiscere velle e libro latino? quem errorem & nauum etiam celeberrimi nostra ætate elegantiorum litterarum vindices, CHRISTOPH. CELLARIUS & IOACH. LANGIUS probe agnoscentes, grammaticas germanicas ediderunt. Deinde etiam multæ grammaticæ nimis prolixa sunt, & talia præcepta continent, quæ nullum habent vsum. RHENI syntaxis, quæ apud multos hodiernum in magno pretio est, ex CLXXVII. constat regulis, subiectis aliquot centum exceptionibus. Si iam hæc omnia memoriæ mandanda, quid mirum, si in teneris animis odium atque tedium erga linguam ipsam excitent? accedit hic fere idem, quod in bello vfu venire solet. Si recens conscriptus miles in eo aciei loco collocatur, vbi certamen acerrimum est, facile ob magnitudinem & insolentiam periculi animum abiicit, nec idoneus est, aduersus hostem arma sumere. Ita etiam litterariæ palæstræ tirunculi ingentes grammaticorum commentationes aggredi iussi, cogitatione ipsa difficultatis ac laboris exanimantur, spemque omnem euadendi statim abiiciunt. Longe itaque alia methodo grammaticæ docenda, quam quæ hodie in scholis triualibus obtinet: quo de argumento propediem alia occasione, si otium concessum fuerit, cogitationes meas aperiam.

Satis igitur de causis neglectæ elegantioris litteraturæ ex parte docentium culpæ adscribenda. Pertinet huc primum nimia iuuenum in academiâ festinatio, & cæcus parentum amor; deinde, quod studium hoc non ex dignitate sua, sed ex vtilitate aestimetur. Musæ autem elegantiores virgines sunt pulcherrimæ quidem, & elegantissimæ, sed indotatæ, nec pecuniosæ, aut rei familiaris locupletes. Qui ergo diuitiis inhiant, hæc studia parum curæ habent. Accedit, quod plerique cum paupertate consistantur, qui hæc sacra contrectant. Qui illustriori loco nati sunt, harum litterarum culturam in minimis ponunt, & ad grauiora, vt putant, se applicant. Fufius hæc omnia diducere possem, sed cum nimia festinatio, & angustæ huius scriptiois limites hoc iam non permittant, hic hæc vice solum abrumpo, & reliqua, quæ adhuc dicenda restant, opportuniore occasione exponenda referuo.

Atque

Atque hæc de hoc argumento in præfati breuiter præfari li-
buit. Cum mei officii fit, elegantiores litteras docere, opera mihi
danda, vt labores meos ita instituiam, ne cultura huius studii vobis,
COMMILITONES CARISSIMI! difficilis, sed iucunda reddatur, neue o-
dium aduersus hæc Musas, sed potius amor in animis vestris ex-
citetur. Id quod hac ratione me consecuturum esse spero:

In publicis lectionibus præcepta dabo de Latinis epistolis elegan-
ter conferendis, & omnia exemplis selectissimis, e PLINIO desumptis,
illustrabo. Elegi potissimum hunc auctorem, quia non solum pro-
pter elegantiam & puritatem præ multis aliis mihi placet, sed etiam,
quia argutus & sententiosus est, & multa ex antiquitatibus Romanis
atque historia immiscuit, quæ lectionem eius iucundam, & simul
etiam valde vtilem reddunt. Scio quidem, multos hanc vtilitatem
pro nihilo ducere: sed, qui ita iudicant, mea sententia longe a ve-
ritate absunt. Lectio enim veterum auctorum non ad id tantum
conducit, vt exinde linguam latinam addiscamus, sed plures adhuc
habet vsus, auget prudentiam, corrigit mores, & sæpe eos in rubo-
rem dat, qui Christi disciplina imbuti sunt, si vident, idolorum cul-
tores meliores fuisse seipis. Quam vtilitatem HUGO GROTIUS (at
quantum inter eruditos nomen,) probe agnoscens, cum aliquando a
quodam splendida dignitatis viro, & suo familiari irrideretur, quod
Terentium adhuc legeret, respondit huic breuiter: *Aliter Grotius,*
aliter pueri legunt Terentium.

925
Lectioibus publicis in Plinium addam priuatas de antiquita-
tibus veterum Germanorum ad ductum C. TACITI lib. de moribus Ger-
manorum. Quantum vtilitatis bonarum litterarum cultores, inpri-
mis, qui natione Germani sunt, ex hoc collegio sibi promittere
possint, non opus est, vt fusius referatur. Qui Germanus est, & a-
liorum populorum historiam diligentius perserutatur, quam maio-
rum suorum, non abfimilis mihi videtur illi, qui vicinorum suorum
domicilia perrepat, & in eorum actiones inquirat, cum tamen in a-
dibus suis sit hospes, & nesciat, quid in iis agatur.

Tertium laborem impendam *docende lingue Anglicane*, quæ
hodie ob suam vtilitatem apud plerosque in tanto pretio est, vt
fere cum lingua Gallica de principatu certet. Et profecto sane ex-
tant in hac lingua scripta egregia, quibus theologi, medici & phi-
losophi, qui supra vulgus sapere cupiunt, carere non possunt. Qua-
propter neminem huius laboris facile pœnitebit, quem culturae hu-
ius lingue consecrabit. Cum

Cum vero etiam mihi in more positum sit, difficiliora facilio-
ribus distinguere, & quæ ardua sunt, & fortasse crucem figunt, iu-
cundioribus temperare, claudet hac vice laborum meorum indicem
collegium de *Arte deciffratoria*. Barbarum sane, & nostro sæculo
raro auditum nomen. Ego vero per artem deciffratoriam intelligo sci-
entiam, omnes scripturas, occultis & furtiuis characteribus inuolu-
tas, soluendi. Concedo quidem, quosdam modos occulte scribendi
esse plane indissolubiles: interim tamen, quousque indefessa & affi-
dua industria peruenire potui, tantos in hac arte feci profectus,
(quod tamen præfiscine dixerim) ut non facile aliquis mihi exem-
plum exhibiturus sit, quod non soluere audeam.

Atque hæc sunt acroases istæ, quas hoc semestri spatio hiber-
no in vestrum commodum, AMICI CARISSIMI, si eadem etiam vo-
bis placent, habere decreui. Videtis vero ex hac vobis inferuendi
alacritate, quantam iniuriæ Academiæ nostræ inferant, qui inter
causas, cur eam non frequentent, vilius collegiorum defectum
adducere non erubescunt. Hoc turpissimum & plane impudentissi-
mum mendacium est. Non lectionum academicarum defectu, sed,
quod audenter dixerim, pæne abundantia laboramus. Quod vero
non semper eas lectiones audire possitis, quas desideratis, huius rei
culpa non docentibus vestris, sed vobis ipsis tribuenda. Si semper
grati essetis erga doctores vestros, si constantiam & diligentiam in
frequentandis lectionibus ostenderetis, omnis sane conquerendi
caussa cessaret: sed, cum multi ex ordine vestro (nam de omnibus
non dico) has humanitatis & boni ordinis leges non obseruent,
quid mirum, si aliud vobis eueniat, quam quod speratis. Nam &
hic locum habet illud: *Israel pernicies tua ex te est*. Ego, qui me
penitus vobis & commodis vestris consecraui, spero, ut non in peius
interpretaturi sitis, si vos admoneam, ut ab hoc peruerso studia
tractandi modo desistatis, & vnicuique disciplinæ, inprimis elegan-
tioribus litteris, quæ fundamentum sunt omnium, & sine quibus
solida eruditio non datur, iustum statuatis pretium, & vestro exem-
plo ostendatis, vos ab eorum opinione, qui elegantiores Musas
parum curant, quam longissime abesse. Sentietis successu tempo-
ris, me vobis non male consuluisse. Interim valete, & si me audire
constitueritis, ad me accedite, & de promissis collegiis, die & hora
mecum deliberate, animique vestri sententiam vberius exponite.

P. P. in Academia IVLIA CAROLINA d. V. Octobr.

cl^o CCCXLVIII.

15335
AB 153 258

ULB Halle 3
003 137 260

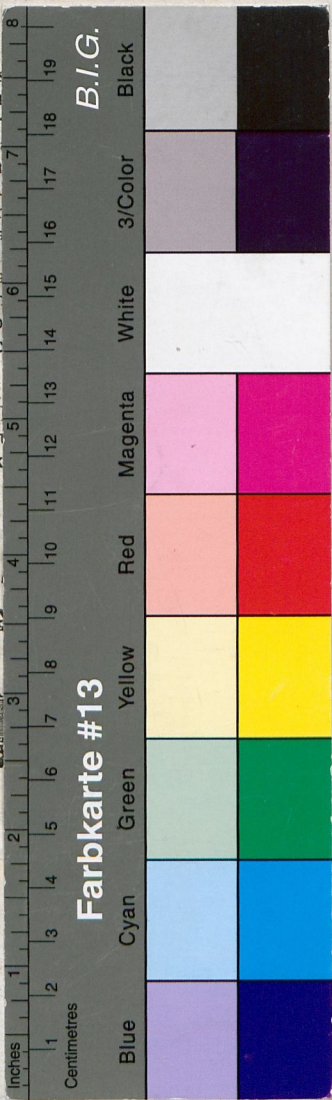

5b.

R

24

L

CHRISTIANI BREITHAVPTI

ELOQ. ET POES. PROF. PVBL. ORD. ET FACVLT. PHILOS.

SENIORIS

PROGRAMMA

DE

PRÆCIPVIS CAVSSIS,
CVR HODIE ELEGANTIORES LITTERAE
CONTEMPTIM HABEANTVR, EARVMQVE
PENITIOR CVLTVRA MVLTVS, QVI ERV-
DITIONIS NOMINE CENSERI CV-
PIVNT, SORDEAT;

LECTIONIBVS HIBERNIS

TAM PVBLICIS QVAM PRIVATIS

ANNO MDCCXLVIII.

PRÆMISSVM.

HELMSTADII,

TYPIS PAVLI DIETERICI SCHNORRII

ACAD. TYPOGR.

924
925